

**Univerzita Karlova v Praze
Právnická fakulta**

Lokální topeniště: kam až sahá svoboda obydlí?

Studentská vědecká a odborná činnost

Kategorie: magisterské studium

2014
VII. ročník SVOČ

Autor: Zuzana Trnková
Konzultant: JUDr. Karolina Žáková, Ph.D.

Čestné prohlášení a souhlas s publikací práce

Prohlašuji, že jsem práci předkládanou do VII. ročníku Studentské vědecké a odborné činnosti (SVOČ) vypracovala samostatně za použití literatury a zdrojů v ní uvedených. Dále prohlašuji, že práce nebyla ani jako celek, ani z podstatné části dříve publikována, obhájena jako součást bakalářské, diplomové, rigorózní nebo jiné studentské kvalifikační práce a nebyla přihlášena do předchozích ročníků SVOČ či jiné soutěže.

Souhlasím s užitím této práce rozšiřováním, rozmnožováním a sdělováním veřejnosti v neomezeném rozsahu pro účely publikace a prezentace PF UK, včetně užití třetími osobami.

V Praze dne 15. dubna 2014

.....
Zuzana Trnková

Poděkování

Ráda bych tímto poděkovala JUDr. Karolině Žákové, Ph.D., za čas, který mi věnovala, cenné rady a přínosné konzultace a ochotnou pomoc při psaní této práce.

OBSAH

1. ÚVOD.....	5
2. LOKÁLNÍ TOPENIŠTĚ A POVINNOSTI JEHO PROVOZOVATELE.....	7
3. PRÁVO NA SVOBODU OBYDLÍ	9
4. MOŽNOSTI OMEZENÍ LIDSKÝCH PRÁV A ZÁKLADNÍCH SVOBOD.....	11
5. MOŽNOSTI OMEZENÍ A ZÁSAHU DO SVOBODY OBYDLÍ	13
5.1. Omezení svobody obydlí z důvodu ochrany zdraví.....	14
5.2. Omezení svobody obydlí pro kolizi s právem na příznivé životní prostředí.....	16
5.3. Omezení svobody obydlí z důvodu ochrany soukromí a rodinného života	19
6. ZÁVĚR	21
7. SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	23

LOKÁLNÍ TOPENIŠTĚ: KAM AŽ SAHÁ SVOBODA OBYDLÍ?

1. ÚVOD

V posledních několika letech se společně se vzrůstajícím zájmem o životní prostředí dostává stále více místa ve veřejné diskuzi také otázce kvality životního prostoru člověka. Snaha o zlepšení životních podmínek se stává čím dál častěji zmiňovaným tématem a jeho neopomenutelnou součástí je i otázka kvality ovzduší. Především v zimních měsících se široká veřejnost včetně médií věnuje zhoršené kvalitě vzduchu v okolí lidských obydlí, jejich příčinám i možným dopadům na lidský organismus.

V průběhu 90. let 20. století došlo k výraznému zlepšení kvality ovzduší na území České republiky, a to především díky investicím do inovací technologií a postupů průmyslových podniků. Dlouhodobým odsiřováním energetických a jiných technických provozů došlo k významnému omezení emisí ze strany velkých znečišťovatelů a významnému zlepšení stavu imisí v ovzduší.¹ Od počátku nového tisíciletí lze však spatřovat stagnaci až zhoršující se stav ovzduší, způsobený především drobnými částicemi prachu obsaženými a poletujícími ve vzduchu, jejichž koncentrace se nedaří snižovat.

Tyto jemné prachové částice, nazývané částice PM₁₀ a PM_{2,5} (tzv. suspendované částice o velikosti 10 nebo 2,5 mikrometrů a menší²) společně s polycyklickými aromatickými uhlovodíky, nejenže jsou hlavní příčinou špatné kvality ovzduší, ale představují také vysoká zdravotní rizika. Nejčastějšími původci těchto částic na území České republiky jsou spalovací motory používané v dopravě, přispívající až 20 % emitovaných částic PM₁₀, a domácí kotle užívané pro

¹ Důvodová zpráva k zákonu č. 201/2012 Sb., o ochraně ovzduší. Sněmovní tisk č. 449/0. In: [online]. [cit. 2014-04-10]. Dostupné např. z:

<http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?o=6&ct=449&ct1=0>

² PM pochází z anglického označení „*particulate matter*“ a užívá se pro označení malých pevných částic rozptýlených ve vzduchu (také „polétavých prach“). Číslo za PM označuje velikost částice v mikrometrech. K jejich vzniku z antropogenních důvodů dochází především při spalování pevných paliv, jakými jsou ropa, uhlí, nebo dřevo, případně odpady.

vytápění, které emitují více než 38 % částic PM₁₀³ na území České republiky. Imise PM částic, tedy jejich hmotnostní koncentrace v ovzduší, je v rámci Evropské unie i České republiky limitována legislativní úpravou⁴, přesto však dochází k častému překračování limitů a v důsledku toho k negativnímu působení na životní prostředí a zdraví člověka.⁵

Tato práce se zaměřuje na významný dílčí aspekt problematiky regulace emisí tuhých znečišťujících látek, totiž na možnost kontroly provozu domácích kotlů. Tyto kotle patří mezi tzv. spalovací stacionární zdroje znečišťování ovzduší a vztahuje se na ně zákon č. 201/2012 Sb., o ochraně ovzduší (dále též jen „zákon“), který jejich provozovatelům ukládá řadu povinností. Problémem, který významně snižuje účinnost právní úpravy, je však specifická výjimka znemožňující kontrolním orgánům přístup k takovému zdroji.

Důvodem nemožnosti řádné kontroly domácích kotlů je jejich umístění v rodinných domech a jiných lidských obydlích, jejichž prostředí je chráněno základním lidským právem na ochranu soukromí a domovní svobodu, promítnutým také do platného znění zákona o ochraně ovzduší. V § 17 odst. 2 zákona je udělena výjimka fyzickým osobám provozujícím stacionární zdroje znečištění v rodinném domě, bytě nebo ve stavbě pro rodinnou rekreaci, nejde-li o prostory užívané pro podnikatelskou činnost, z jinak povinného umožnění přístupu osobám pověřeným Ministerstvem životního prostředí, obecním úřadem obce s rozšířenou působností a inspekci ke zdroji znečištění a jeho příslušenství, používaným palivům a surovinám a technologiím souvisejícím s provozem nebo zajištěním provozu zdroje, za účelem kontroly dodržování povinností uložených v zákoně.

³ Důvodová zpráva k návrhu novely zákona č. 201/2012 Sb., o ochraně ovzduší. Sněmovní tisk č. 1095/0. In: [online]. [cit. 2014-04-10]. Dostupné z:

<http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=6&CT=1095&CT1=0>

⁴ Na území České republiky jsou limity stanoveny Přílohou č. 1 k zákonu č. 201/2012, o ochraně ovzduší, na 50 µg/m³ za 24 hodin a přesažení tohoto limitu je tolerováno jen 35 krát za rok, odpovídající evropským normám.

⁵ Za nedodržení imisních limitů zahajuje Evropská unie s dotčeným členským státem tzv. infringement - řízení pro porušení práva EU, které je ve věci částic PM₁₀ v současné době vedeno proti České republice. Ve stejné věci už byly Soudním dvorem EU vydány rozsudky nad Itálií (C-68/11), Portugalskem (C-34/11), Švédskem (C-479/10) nebo Slovinskem (C-365/10). (STEJSKAL, Vojtěch. Rozhodování Soudního dvora EU ve věci překračování mezních hodnot koncentrací PM₁₀ ve vnějším ovzduší. *České právo životního prostředí*. 2012, XII, 2/2012, s. 127).

V praxi to znamená, že pokud obyvatel objektu, v němž se zdroj znečišťování nachází, nesouhlasí s jeho kontrolou, nelze se dle platné legislativy vstupu domáhat. Prostředky k zjištění, zda v objektu dochází ke spalování nevhodného nebo nekvalitního paliva, případně užívání zastaralého zařízení nevyhovujícího emisním limitům, jsou tedy velmi omezené a potenciální vymáhání nápravy závadného stavu nebo jeho dokazování velmi obtížné.⁶ Jedná o dlouhodobý, historicky podmíněný problém, o jehož vyřešení se jednalo i při tvorbě nového zákona o ochraně ovzduší⁷, který se ale nepodařilo eliminovat. Provozovatel znečišťujícího zdroje svým působením nejen poškozuje životní prostředí a ohrožuje zdravotní stav sousedů a dalších obyvatel obce, ale často i obtěžuje své okolí nepříjemným zápachem a narušuje sousedské vztahy.

Nabízí se otázka, jakým způsobem by bylo možné zefektivnit možnost kontroly domácích topenišť, aniž by byla narušena ústavní ochrana soukromí a domovní svobody. Domovní svobodu je bezpochyby třeba chránit, ale nejsou proti ní stojící základní lidská práva na příznivé životní prostředí a zdraví dostatečným argumentem pro její omezení? Nastíněný střet dvou zásadních ústavních práv je tématem této práce. Nejprve bude věnován prostor definici lokálního topeniště a následně otázkám domovní svobody jako základního lidského práva, obecným možnostem jejího omezení a v závěru jejímu konkrétnímu střetu s právem na příznivé životní prostředí, zdraví a soukromý a osobní život.

2. LOKÁLNÍ TOPENIŠTĚ A POVINNOSTI JEHO PROVOZOVATELE

Jak již bylo zmíněno v úvodu, typickým příkladem lokálního topeniště může být domácí kotel, užívaný pro vytápění rodinného domu nebo rekreačního objektu. Zákon o ochraně ovzduší v § 2 písm. a) vymezuje tzv. stacionární zdroj, jímž se rozumí „*ucelená technicky dále nedělitelná stacionární technická jednotka nebo*

⁶ Dle platného zákona o ochraně ovzduší je v takovém případě jedinou možností zjišťování úrovně znečišťování měření podle tzv. Ringlemannovy stupnice, které spočívá ve vizuálním porovnávání tmavosti kouře vycházejícího ze zdroje s danou barevnou škálou. Posuzování musí probíhat za příznivých meteorologických a světelných podmínek, tedy ne k večeru, kdy většinou k závadnému chování provozovatelů dochází. Této metodě jednak schází určitá objektivita, navíc ani po zjištění překročení povolené tmavosti kouře nezakládá pověřené osobě oprávnění vstoupit do dotčeného obydlí.

⁷ TOMÁŠKOVÁ, Veronika. Nový zákon v oblasti ochrany ovzduší. *České právo životního prostředí*. 2012, XII, 2/2012, s.35.

činnost, které znečišťují nebo by mohly znečišťovat“, a dále v § 2 písm. g) stanoví legální definici spalovacího stacionárního zdroje, což je stacionární zdroj znečištění, v němž oxidují paliva za účelem uvolnění tepla. V případě malých stacionárních zdrojů, se zákonem vymezeným příkonem od 10 do 300 kW, jsou legislativní úprava a nároky na technické vybavení mírnější, než je tomu u velkých zdrojů.⁸ To vede často k méně efektivnímu spalování a vzniku škodlivějších zplodin, než je tomu u zdrojů přesahujících stanovený příkon. Vytápění pomocí domácích kotlů na pevná paliva má navíc v České republice dlouhou tradici a těchto zařízení, často v nevyhovujícím nebo neudržovaném stavu, je na území republiky asi 640 tisíc.⁹ Stále zvyšující se ceny kvalitnějších paliv navíc vedou provozovatele k pálení méně kvalitních, případně zakázaných materiálů, v nejhorším případě i odpadů.¹⁰

Zákon ve snaze minimalizovat znečišťování stanovuje v §§ 16 a 17 povinnosti provozovatelů stacionárních zdrojů.¹¹ Vedle základní povinnosti uvádět do provozu a provozovat zdroj v souladu s podmínkami pro provoz stanovenými zákonem a výrobcem patří mezi povinnosti provozovatele malého stacionárního zdroje též povinnost dodržovat přípustnou tmavost kouře, spalovat pouze povolená paliva a provádět jednou za dva roky kontrolu technického stavu osobou proškolenou výrobcem, jíž bylo uděleno oprávnění k instalaci, provozu a údržbě.¹² Zákon dále také v § 17 písm. e) ukládá provozovateli povinnost *„umožnit osobám pověřeným ministerstvem, obecním úřadem obce s rozšířenou působností a inspekci přístup ke stacionárnímu zdroji a jeho příslušenství, používaným palivům a surovinám a technologiím souvisejícím s provozem nebo zajištěním provozu stacionárního zdroje, za účelem kontroly dodržování povinností podle tohoto zákona“*. V následujícím odstavci ale poskytuje již výše

⁸ Zákon o ochraně ovzduší výraz „malé stacionární zdroje“ neuvádí, v této práci je však použit pro označení spalovacích zdrojů se jmenovitým tepelným příkonem od 10 do 300 kW, které nejsou zahrnuty do přílohy č. 2 zákona.

⁹ Důvodová zpráva k zákonu č. 201/2012 Sb., o ochraně ovzduší.

¹⁰ Nechvalně známým „palivem“ se stávají plastové lahve, plněné pilinami nebo jinými zbytky dřeva, zalité libovolnou hořlavou látkou.

¹¹ Za provozovatele se podle § 2 písm. h) zákona považuje *„právnícká nebo fyzická osoba, která stacionární zdroj skutečně provozuje; není-li taková osoba známa nebo neexistuje, považuje se za provozovatele vlastník stacionárního zdroje.“*

¹² Poslední uvedená povinnost se vztahuje na provozovatele zdroje, který slouží jako zdroj tepla pro teplovodní soustavu ústředního vytápění.

uvedenou výjimku z této povinnosti fyzickým osobám provozujícím stacionární zdroj v rodinném domě, v bytě či ve stavbě pro rodinnou rekreaci, čímž výrazně omezuje možnost kontroly dodržování stanovených povinností u podstatné části malých stacionárních zdrojů.

Pro určité zmírnění nevyhovujícího stavu a snížení počtu stacionárních zdrojů znečišťování ovzduší na území České republiky zavádí zákon v § 16 odst. 7 povinnost ekologičtějšího způsobu vytápění. Právnícká nebo fyzická osoba je povinna u nových staveb nebo při změnách stávajících staveb využít pro vytápění teplo ze soustavy zásobování tepelnou energií nebo ze zdroje, který není stacionárním zdrojem, ovšem pouze za podmínky, že je to pro ni technicky možné a ekonomicky přijatelné. Vzhledem k neurčitosti pojmu „ekonomicky přijatelné“ a absenci doplňujících pravidel, zůstává však volba ekologičtějšího způsobu vytápění plně na rozhodnutí dané osoby.

3. PRÁVO NA SVOBODU OBYDLÍ

Určitý projev práva na svobodu obydlí, jež je zakotveno v moderních ústavách dnešních států a v mnoha mezinárodních dokumentech¹³, lze spatřovat už ve středověkém úsloví „můj dům – můj hrad“.¹⁴ V českém právním řádu je obsaženo v čl. 12 zákona č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod (dále jen „Listina“) v hlavě druhé, v části Lidská práva a základní svobody.

Listina nehovoří přímo o domovní svobodě, používajíc slovního spojení „obydlí je nedotknutelné“. Pojem nedotknutelnost používá Listina také v čl. 7 odst. 1 a poskytuje ji osobám a jejich soukromí, přestože ochrana soukromí je i v rámci systematiky Listiny garantována především článkem 10.¹⁵ Domovní svoboda

¹³ Za všechnu uvedme např. článek 8 Evropské úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod: „Každý má právo na respektování svého soukromého a rodinného života, obydlí a korespondence“.

(Evropská úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod, vydaná ve Sbírce zákonů pod č. 209/1992 Sb. Dostupné z: http://www.echr.coe.int/Documents/Convention_CES.pdf)

¹⁴ WAGNEROVÁ, Eliška. In: WAGNEROVÁ, Eliška. *Listina základních práv a svobod: komentář*. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2012, s. 330. ISBN 978-807-3577-506.

¹⁵ LANGÁŠEK, Tomáš. In: WAGNEROVÁ, Eliška. *Listina základních práv a svobod: komentář*. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2012, s. 187. ISBN 978-807-3577-506.

s právem na soukromí úzce souvisí a představuje vymezení práva na soukromí v prostoru.¹⁶ Článek 12 Listiny lze tedy považovat za úpravu speciální k čl. 7.

Prostorové vymezení práva na soukromí je dle E. Wagnerové nutno chápat dvěma způsoby odpovídajícími dvěma funkcím základních práv¹⁷ – zaprvé funkci subjektivně-právní, jež ochraňuje jednotlivce před zásahy veřejné moci do jeho soukromé sféry, zadruhé objektivně-právní, která stanovuje hodnotový systém, za jehož udržení náleží odpovědnost státu a vymezuje mu prostor pro uplatňování veřejné moci.

U ochrany obydlí se jedná v prvním případě o svobodu ochraňující jednotlivce před vniknutím veřejné moci do soukromého prostoru, obsaženou v ustanovení čl. 12 odst. 1 Listiny, který stanoví, že ke vstupu do obydlí nutný souhlas toho, kdo v něm bydlí, a poskytuje tak prostor pro naplňování práva na soukromý a rodinný život.¹⁸ Ve smyslu hodnotovém udává směr všem složkám veřejné moci, které v rámci přijímaných nebo vydávaných aktů musí právo na domovní svobodu respektovat. Proto například v § 7 zákona č. 255/2012 Sb., o kontrole (kontrolní řád) zákonodárce v duchu této myšlenky opravňuje provádět kontrolu vstupem na pozemky, do staveb, dopravních prostředků a dalších prostor s výjimkou obydlí. Jedná se o sejnou problematiku, jako v případě zákona o ochraně ovzduší a znemožnění vstupu do obydlí za účelem provedení kontroly topeniště.

Zajímavou otázkou je rozsah práva na ochranu obydlí a výklad pojmu obydlí. Vzhledem k tomu, že tento pojem má obsáhnout osobní a soukromou sféru počínání člověka, spíše než fyzicky definovaný prostor, je třeba jej pojímat široce. Obydlím se tak stává jakýkoliv prostor určený k naplňování práva na soukromí, který jeho obyvatel dostatečně oddělí od obecného užívání.¹⁹ Může se jednat jak o věc nemovitou, používanou buď trvale, nebo přechodně, tak i o věc

¹⁶ WAGNEROVÁ, Eliška. In: WAGNEROVÁ, Eliška. *Listina základních práv a svobod: komentář*. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2012, s. 330. ISBN 978-807-3577-506.

¹⁷ WAGNEROVÁ, Eliška. In: WAGNEROVÁ, Eliška. *Listina základních práv a svobod: komentář*. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2012, s. 10. ISBN 978-807-3577-506.

¹⁸ Právo na ochranu před neoprávněným zasahováním do soukromého a osobního života je garantováno v čl. 10 odst. 2 Listiny.

¹⁹ WAGNEROVÁ, Eliška. In: WAGNEROVÁ, Eliška. *Listina základních práv a svobod: komentář*. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2012, s. 332. ISBN 978-807-3577-506.

movitou (např. karavan, ale i krabici používanou jako přístřeší lidmi bez domova). V rámci judikatury Evropského soudu pro lidská práva bývá stejná ochrana přiznávána i přilehlým prostorám, jakými jsou sklep nebo garáž, stejně jako otevřeným a nezastavěným, leč od veřejného prostoru odděleným plochám zahrad nebo dvorů.²⁰ Zahraniční doktrína i judikatura ústavních soudů (především německá²¹) jde ještě dále a přiznává větší míru ochrany i místům podnikání a pracovišti, neboť i zde člověk realizuje soukromé aktivity, kterým je třeba poskytnout soudní ochranu.

O významu práva na ochranu obydlí jako prostorového vyjádření práva na soukromí svědčí také rozsáhlá a konzistentní judikatura Ústavního soudu.²²

4. MOŽNOSTI OMEZENÍ LIDSKÝCH PRÁV A ZÁKLADNÍCH SVOBOD

Právu na ochranu obydlí se zařazením mezi základní lidská práva a svobody dostává ochrany jako právu nezadatelnému, nezcizitelnému, nepromlčitelnému a nezrušitelnému.²³ To ale neznamená, že se jedná o právo neomezitelné. Každé základní právo musí být ze své podstaty omezitelné, neboť všechna svědčí lidem a jejich vykonávání svými nositeli může probíhat různým až zcela protichůdným způsobem. Všechna jsou chráněna na ústavní úrovni, což stanoví přísné limity potenciálního omezení.

Existují v zásadě tři možnosti omezení základních lidských práva²⁴ a závisejí na limitech stanovených Listinou. První z možností, je omezení realizované i z materiálního hlediska samotnou Listinou, obsažené často v dalších odstavcích článku, který právo garantuje. Příkladem může být článek 11, který v prvním

²⁰ WAGNEROVÁ, Eliška. In: WAGNEROVÁ, Eliška. *Listina základních práv a svobod: komentář*. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2012, s. 332. ISBN 978-807-3577-506.

²¹ Např. rozhodnutí Spolkového ústavního soudu ve věci 2 BvR 294/76 či 1 BvR 280/66. Dostupné např. z: <http://www.servat.unibe.ch/dfr/bv042212.html#219> a <http://www.servat.unibe.ch/dfr/bv032054.html#068>.

²² Viz např. nálezy III. ÚS 287/96, I. ÚS 201/01 nebo II. ÚS 362/06 a především Pl. ÚS 3/09

²³ Článek 1 Listiny.

²⁴ WINTR, Jan. *Principy českého ústavního práva*. 2. vyd., Ve Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk 1. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2013, s. 133. ISBN 978-807-3804-497.

odstavci garantuje ochranu vlastnické právo a v odstavci třetím říká, že „*vlastnictví zavazuje*“ a určuje meze jeho výkonu.²⁵

Druhým případem, který nachází uplatnění u značné části základních práv zakotvených v ústavním pořádku²⁶, je stanovení možnosti omezit základní právo zákonem. V čl. 4 odst. 2 Listiny je upravena výhrada zákona²⁷ spočívající v tom, že „*meze základních práv a svobod mohou být za podmínek stanovených Listinou upraveny pouze zákonem*“. V odstavci čtvrtém téhož článku je poté vyjádřena zásada podtrhující důležitost základních práv, která přikazuje, aby v případech užívání ustanovení o mezích základních práv a svobod bylo šetřeno jejich podstaty a smyslu. Jedná se o zásadu sloužící jako *ultima ratio* při omezování základního práva. Příkladem, v němž Listina připouští toto nepřímé omezení, může být právě otázka ochrany obydlí, když čl. 12 v odstavci třetím počítá s omezením pro ochranu života nebo zdraví osob, pro ochranu práv a svobod druhých anebo pro odvrácení závažného ohrožení veřejné bezpečnosti a pořádku, to vše za předpokladu nezbytnosti v demokratickém státě. Tato otázka bude podrobněji rozebrána v následující kapitole.

Posledním případem jsou omezení, jež Listina nepředpokládá, ale která mohou být uplatněna v případě kolize základního lidského práva s jiným základním právem či jinou ústavně chráněnou hodnotou. Jedná se o tzv. imanentní omezení,²⁸ které je uplatnitelné právě jen pro konflikt s jiným právem nebo právním statkem chráněným ústavním pořádkem.²⁹ Obě kolidující práva jsou

²⁵ Omezení učiněné bezprostředně Listinou bývá označováno jako omezení přímé. Viz WAGNEROVÁ, Eliška. *Listina základních práv a svobod: komentář*. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2012, s. 24. ISBN 978-807-3577-506.

²⁶ Listina základních práv a svobod je ústavním zákonem a součástí tzv. „ústavního pořádku“, který jako legální pojem zavádí zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky (dále jen „Ústava“). Jedná se o vyjádření polylegálnosti Ústavy ČR v širším smyslu, kdy za ústavní pořádek lze považovat „neuzavřený soubor všech platných ústavních zákonů“ (PAVLÍČEK, Václav. *Ústavní právo a státověda*. 1. úplné vyd. Praha: Leges, 2011, s. 328. ISBN 978-808-7212-905.)

²⁷ Výhrada zákona v teorii označuje stav, při němž se možnost upravení problému svěřuje jen a pouze zákonu. V případě zmocnění Listinou se nabízí otázka, zda spojení „podrobnosti stanoví zákon“ nelze interpretovat i jinak, než ve formálním smyslu. E. Wagnerová se i s ohledem na současnou judikaturu Ústavního soudu a důležitost základních práv přiklání k dodržování formálních náležitostí a svěření konkretizaci základního práva pouze zákonu. Blíže WAGNEROVÁ, Eliška. *Listina základních práv a svobod: komentář*. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2012, s. 25. ISBN 978-807-3577-506.

²⁸ WAGNEROVÁ, Eliška. *Listina základních práv a svobod: komentář*. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2012, s. 24. ISBN 978-807-3577-506.

²⁹ Blíže viz nálezy Ústavního soudu ve věci I. ÚS 671/01.

navzájem porovnávána s cílem maximálně vyhovět oběma. Většinou to nebývá možné a rozhoduje se na základě testu proporcionality tak, aby žádné z nich nebylo bezdůvodně upřednostňováno. Musí-li se Ústavní soud přiklonit k jednomu z nich, používá pro rozhodování obecnou ideu spravedlnosti.³⁰

Omezení základních práv je tedy jevem, s nímž počítá sama Listina a ústavní pořádek, a který je v demokratickém státě nevyhnutelný. V každém jednotlivém případě je však třeba dobře zkoumat konkrétní podmínky, ústavněprávní zmocnění a limity a dbát podstaty a smyslu jednotlivých práv.

5. MOŽNOSTI OMEZENÍ A ZÁSAHU DO SVOBODY OBYDLÍ

Jak již bylo vysvětleno výše, svoboda obydlí, jako ústavním pořádkem chráněné právo, požívá nejvyšší možné ochrany. Přesto stejně jako do jakéhokoliv jiného základního práva je možné do ní po zvážení všech okolností zasáhnout.

Právo na svobodu obydlí se řadí mezi práva, jejichž potenciální omezení přímo vyplývá s ústavního pořádku. V čl. 12 odst. 3 Listiny ústavodárce umožňuje omezení svobody obydlí z důvodu nezbytnosti v demokratické společnosti za účelem ochrany života nebo zdraví osob, pro ochranu práv a svobod druhých nebo pro odvrácení závažného ohrožení veřejné bezpečnosti a pořádku. V případě podnikatelské nebo jiné hospodářské činnosti provozované v obydlí je možné prolomit ústavní ochranu také pro účely plnění úkolů veřejné správy, což zákonodárce v oblasti ochrany ovzduší činí právě uložením povinnosti nechat vstoupit do podnikatelských prostorů oprávněnou osobu za účelem kontroly stacionárního zdroje. V případě soukromého bydlení fyzických osob už to ale možné není.

V českém právním řádu by prolomení svobody obydlí fyzických osob nebylo prvním takovým případem a nejednalo by se o situaci bezprecedentní.³¹

³⁰ Nález Ústavního soudu ve věci Pl. ÚS 34/09, bod 27.

³¹ Prolomení nedotknutelnosti obydlí v současné době umožňuje např. zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád) v souvislosti s domovní prohlídkou, zákon č. 183/2006 Sb., o územním plánování a stavebním řádu (stavební zákon) ve věci ochrany veřejného zájmu nebo zákon č. 258/2000 Sb., o ochraně veřejného zdraví a o změně některých souvisejících zákonů, taktéž z důvodu ochrany veřejného zájmu v případě nebezpečí nákazy nebo šíření infekčních onemocnění.

Listina v čl. 12 odst. 3 umožňuje omezit právo na nedotknutelnost domovní svobody z několika důvodů, klade při tom ale podmínku nezbytnosti v demokratické společnosti. Pojmem nezbytnosti v demokratické společnosti se již několikrát zabýval Evropský soud pro lidská práva³² a definuje jej jako „nutnou společenskou potřebu, proporcionální k zamýšlenému legitimnímu účelu“. Tímto měřítkem je třeba porovnat všechny případy argumentující pro omezení ochrany obydlí z titulu odstavce třetího.

Otázce omezení práva na ochranu obydlí z důvodu odvrácení závažného ohrožení veřejné bezpečnosti a pořádku se tato práce dále věnovat nebude, naopak se zaměří na možnost uplatnění zbylých dvou důvodů – tedy ochrany života a zdraví a ochrany práv a svobod druhých – jako argumentu pro omezení svobody obydlí za účelem kontroly stacionárního zdroje znečišťování ovzduší, jehož provozovatelem je fyzická osoba nepodnikající.

5.1. OMEZENÍ SVOBODY OBYDLÍ Z DŮVODU OCHRANY ZDRAVÍ

Ochrana života a zdraví je v českém právním řádu garantována jak čl. 6 Listiny, který zaručuje právo na život, tak především čl. 31 Listiny, který hovoří o právu na zdraví jako takovém. Dle systematiky Listiny spadá právo na zdraví mezi práva hospodářská, sociální a kulturní, tzv. práva druhé generace, která začala být chráněna až jako vymoženost vyspělé společnosti a k jejichž rozmachu dochází především po druhé světové válce.³³

Odlišení práv sociálních od základních lidských práv má význam především z hlediska určení povinností státu. Všechna základní práva jsou primárně veřejnými subjektivními právy vůči státu, v případě základních lidských práv se pak jedná primárně o povinnost státu nevměšovat se do sféry jednotlivce a zdržet se zásahů či konání, v případě sociálních práv má stát naopak povinnost

³² Evropský soud pro lidská práva se vyjadřoval k otázce „necessary in a democratic society“ např. ve věci *The Sunday Times vs. The United Kingdom* (č. 6538/74) [online]. [cit. 2014-04-09]. Dostupné z: <http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/pages/search.aspx?i=001-57584> nebo ve věci *Uzun vs. Germany* (č. 35623/05) [online]. [cit. 2014-04-09]. Dostupné z: <http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/pages/search.aspx?i=001-100293>

³³ WINTR, Jan. Výklad sociálních práv v českém právu. In: GERLOCH, Aleš a Pavel ŠTURMA. *Ochrana základních práv a svobod v proměnách práva na počátku 21. století: v českém, evropském a mezinárodním kontextu*. Praha: Auditorium, 2011, s. 147. ISBN 9788087284230.

konat a poskytovat určitou míru plnění.³⁴ V případě práva na zdraví lze státu v rámci této povinnosti připsat obecnou povinnost ochrany zdraví obyvatel před negativními vlivy, z níž vyplývá závazek k přijímání prevenčních, hygienických, kontrolních nebo jiných opatření.³⁵ Za prevenční opatření lze například považovat imisní a emisní limity, stanovující maximální přípustnou úroveň znečištění ovzduší a maximální množství vypouštěných znečišťujících látek. Především imisní opatření jsou z materiálního hlediska zákonným provedením práva na zdraví a pouze v jejich rámci se lze tohoto práva domáhat. Právo na zdraví totiž spadá mezi základní práva taxativně vyjmenovaná v čl. 41 odst. 1 Listiny, který omezuje vymahatelnost některých hospodářských, sociálních a kulturních práv, když stanoví, že je možno se jich domáhat pouze v mezích zákonů, které je provádějí.

V případě porušování povinností, jako je například nedodržování emisních limitů ze strany velkých provozovatelů stacionárních zdrojů zákon vymáhání nápravy umožňuje a stanoví deliktní odpovědnost pachatele. To však při současném legislativním stavu neplatí u stacionárních zdrojů umístěných v prostorách fyzických osob nepodnikajících chráněných svobodou obydlí.

Jak již bylo výše uvedeno, ustanovení čl. 12 odst. 3 Listiny umožňuje zásahy do nedotknutelnosti obydlí, které jsou v demokratické společnosti nezbytné pro ochranu zdraví osob. Otázka nezbytnosti v demokratické společnosti úzce souvisí s faktickým stavem. Vzhledem k tomu, že emisní limity velkých znečišťovatelů se daří snižovat, aniž by to nadále přispívalo k celkovému zlepšení imisní situace, a že *„přímá kontrola stacionárního zdroje je způsobilá zamezit porušování povinností provozovatele stacionárního zdroje, které plynou z § 17 zákona o ochraně ovzduší, resp. zjistit a prokázat, že dochází k porušování*

³⁴ WINTR, Jan. Výklad sociálních práv v českém právu. In: GERLOCH, Aleš a Pavel ŠTURMA. *Ochrana základních práv a svobod v proměnách práva na počátku 21. století: v českém, evropském a mezinárodním kontextu*. Praha: Auditorium, 2011, s. 147. ISBN 9788087284230.

³⁵ WINTR, Jan. In: WAGNEROVÁ, Eliška. *Listina základních práv a svobod: komentář*. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2012, s. 648. ISBN 978-807-3577-506.

*zákona*³⁶ je možné považovat umožnění kontroly v domácnostech za společensky nutné a potřebné.

Přestože je právo na zdraví řazeno „až“ mezi základní sociální práva a lze se ho domáhat jen v rámci prováděcích zákonů, mělo by být základní lidskou hodnotou a mělo by být možné předcházet a zamezit zásahům do tohoto práva nejen ze strany státu, ale též soukromoprávních subjektů. Vzhledem k tomu, že pálení nevhodných materiálů nebo odpadů může být zdrojem škodlivých až zdraví vysoce nebezpečných látek³⁷ a dochází jím k porušování zákona, bylo by důvodné považovat toto nebezpečí za dostatečný důvod k omezení práva na ochranu obydlí.³⁸

5.2. OMEZENÍ SVOBODY OBYDLÍ PRO KOLIZI S PRÁVEM NA PŘÍZNIVÉ ŽIVOTNÍ PROSTŘEDÍ

Pro výklad práva na příznivé životní prostředí je třeba se nejprve stručně věnovat pojmu „příznivé životní prostředí“. Zákon č. 17/1992 Sb., o životním prostředí, definuje „životní prostředí“ v § 2 jako „*vše, co vytváří přirozené podmínky existence organismů včetně člověka a je předpokladem jejich dalšího vývoje. Jeho složkami jsou zejména: ovzduší, voda, horniny, půda, organismy, ekosystémy a energie.*“ Přestože se § 2 vztahuje na všechny složky životního prostředí, jeho aplikace bývá antropocentrická a míří především na ochranu životního prostředí člověka.³⁹ Důkazem tohoto pojetí je i judikatura Ústavního soudu⁴⁰, podle níž je možné za součást životního prostředí „*považovat vše, co člověka obklopuje a od čeho se odvíjí kvalita jeho života*“.

³⁶ GERLOCH, A. Stanovisko k ústavně právním aspektům výkonu práva na příznivé životní prostředí a práva na ochranu zdraví ve vztahu k návrhu zákona o ochraně ovzduší ze dne 14. 10. 2011, s. 6 – 7.

³⁷ Mezi látky vznikající spalováním odpadů patří např. dioxiny, polyaromatické uhlovodíky, formaldehyd, kyselina chlorovodíková, benzen či styreny. [online]. [cit. 2014-04-13]. Dostupné z: <http://www.ekoporadna.cz/wiki/doku.php?id=znecistenijakeškodlivinyvznikajipalenimkomunalnihoodpadupredevsimplastuvdomacichkamnechakotlich>

³⁸ MORÁVEK, Jiří, Veronika TOMÁŠKOVÁ, Michal BERNARD a Ondřej VÍCHA. *Zákon o ochraně ovzduší: komentář*. Vyd. 1. V Praze: C.H. Beck, 2013, s. 224. ISBN 978-807-4004-773.

³⁹ DAMOHORSKÝ, Milan a Hana MÜLLEROVÁ. Právo na příznivé životní prostředí v České republice. In: GERLOCH, Aleš a Pavel ŠTURMA. *Ochrana základních práv a svobod v proměnách práva na počátku 21. století: v českém, evropském a mezinárodním kontextu*. Praha: Auditorium, 2011, s. 117. ISBN 9788087284230.

⁴⁰ Rozhodnutí Ústavního soudu ve věci Pl. ÚS 35/06.

Otázka „příznivosti“ životního prostředí na rozdíl od jeho definice zůstává poněkud neurčitá. Dle teorie není možné vykládat příznivost životního prostředí ani subjektivně, vztaženou na konkrétního jednotlivce, avšak ani absolutně, jako eliminaci či zákaz jakéhokoliv znečištění. Tím by došlo k zastavení veškeré lidské činnosti a rozvoje, protože každé lidské konání má jistý nepříznivý vliv na okolní prostředí.⁴¹ Příznivost lze tedy chápat jako míru znečištění nebo stupeň zatížení, který nepřekračuje právem stanovené limity. Limity jsou nastaveny pomocí tzv. environmentálních standardů, technických a odborných mimoprávních norem, stanovených pro jednotlivé složky životního prostředí a činnosti s potenciálním negativním vlivem. Příkladem na úseku ochrany ovzduší mohou být právě emisní a imisní limity.

Stejně jako právo na zdraví, je i právo na příznivé životní prostředí v Listině zařazeno mezi práva hospodářská, sociální a kulturní, konkrétně do čl. 35 odst. 1. Nejedná se však o jediné ustanovení ústavního pořádku, z něhož lze dovodit povinnost státu chránit kvalitu životního prostředí. Preambule Ústavy zmiňuje odhodlání národa „*střežit a rozvíjet zděděné přírodní [...] bohatství*“ a článek 7 Ústavy ukládá státu povinnost dbát o šetrné využívání přírodních zdrojů a o ochranu přírodního bohatství, pod niž lze zcela jistě zařadit i obecnou ochranu životního prostředí. Odpovědnost za příznivý stav životního prostředí spočívá tedy opět na státu a vyžaduje z jeho strany nutný aktivní přístup.

S povinností státu provádět právo na příznivé životní prostředí na zákonné úrovni souvisí i zařazení tohoto práva mezi ustanovení čl. 41 odst. 1 Listiny. Vzhledem k tomu, že se lze práva na příznivé životní prostředí domáhat jen v rámci prováděcích zákonů, kterými jsou především jednotlivé zákony zabývající se ochranou složek či regulací zdrojů ohrožení životního prostředí, nelze na něj nahlížet – obdobně jako na výše analyzované právo na zdraví – stejnou perspektivou, jako na základní lidská práva v předcházejících hlavách

⁴¹ DAMOHORSKÝ, Milan a Hana MÜLLEROVÁ. Právo na příznivé životní prostředí v České republice. In: GERLOCH, Aleš a Pavel ŠTURMA. *Ochrana základních práv a svobod v proměnách práva na počátku 21. století: v českém, evropském a mezinárodním kontextu*. Praha: Auditorium, 2011, s. 117. ISBN 9788087284230.

Listiny.⁴² Nabízí se spíše varianta pohlížet na něj jako na hodnotové vyjádření ústavodárce a snahu poskytnou mu institucionální garanci, avšak bez reálné možnosti se jej bezprostředně dovolávat. Tím lze vysvětlit i velmi nízký počet soudních případů, v nichž právo na příznivé životní prostředí figuruje.⁴³

Právo na příznivé životní prostředí, na rozdíl od práva na zdraví, není přímo zmíněno jako důvod pro omezení nedotknutelnosti obydlí v čl. 12 odst. 3 Listiny. Toto ustanovení ale umožňuje omezení ochrany obydlí, je-li to v demokratické společnosti nezbytné pro ochranu práv a svobod druhých, mezi něž lze bezpochyby zařadit i právo na příznivé životní prostředí.

Právo na příznivé životní prostředí zůstává, i přes svou „slabší“ pozici v porovnání s právem na ochranu obydlí, které je vymahatelné přímo, stále základním právem garantovaným Listinou. Je tedy třeba podívat se na problematiku kolize těchto dvou základních práv chráněných ústavním pořádkem též optikou práva na příznivé životní prostředí, jež v současné době automaticky ustupuje právu na ochranu obydlí.

Za prvé, článek 35 odst. 3 Listiny stanoví, že v rámci výkonu svých práv nesmí nikdo ohrožovat ani poškozovat životní prostředí, přírodní zdroje, druhové bohatství přírody a kulturní památky nad míru stanovenou zákonem. Poškozování a znečišťování ovzduší nad zákonnou hranici a nerespektování povinností stanovených v zákoně o ochraně ovzduší provozovateli spalovacího zdroje umístěného v rodinném domě představuje porušení této ústavně zakotvené povinnosti a zásah do práva na příznivé životní prostředí, kterého se z důvodu nemožnosti kontroly u zdroje a nedostatečné možnosti sběru důkazů téměř nelze domáhat. Jedná se o stav nežádoucí, o jehož narovnání by měl zákonodárce usilovat.

⁴² KOKEŠ, Marian. In: WAGNEROVÁ, Eliška. *Listina základních práv a svobod: komentář*. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2012, s. 712. ISBN 978-807-3577-506.

⁴³ Počet ústavních stížností projednaných Ústavním soudem jen lehce převyšuje deset a jen v menšině z nich se Soud vyjádřil k samotnému právu na příznivé životní prostředí. (DAMOHOŘSKÝ, Milan a Hana MÜLLEROVÁ. *Právo na příznivé životní prostředí v České republice*. In: GERLOCH, Aleš a Pavel ŠTURMA. *Ochrana základních práv a svobod v proměnách práva na počátku 21. století: v českém, evropském a mezinárodním kontextu*. Praha: Auditorium, 2011, s. 121. ISBN 9788087284230).

Dále dle interpretačních pravidel nastavených judikaturou Ústavního soudu je třeba v případě kolize základních práv obě tato práva porovnat. Princip proporcionality přikazuje, aby docházelo jen k nezbytnému omezení základního práva, v případě, že je nutné a lze jej spravedlivě požadovat a aby současně bylo dosaženo očekávaného účelu omezení. Při kolizi práva na nedotknutelnost obydlí a soukromí jedince a práva na příznivé životní prostředí, úzce spjatého s právem na zdraví, jež může být v konkrétním případě ohroženo u většího počtu lidí, proč by měla být a priori dána přednost ochraně obydlí. Na druhou stranu samozřejmě nelze nedotknutelnost obydlí zcela popřít, obzvláště má-li být omezena z důvodu potenciálního zásahu veřejné moci do soukromí jednotlivce.

Při nemožnosti vyhovět oběma základním právům současně se Ústavní soud uchyluje k rozhodování dle obecné idey spravedlnosti. S ohledem na velmi neuspokojivý faktický stav zejména v menších obcích, kdy jeden nezodpovědný provozovatel může, zneužívaje svého práva na ochranu obydlí, doslova „zamořovat“ své okolí nebezpečnými zplodinami a znemožňovat tak realizaci práva na příznivé životní prostředí svým sousedům, a kdy jedinou možností obrany je soukromoprávní žaloba, lze se přiklonit k závěru, že by mělo být možné uplatnit i prostředky veřejného práva.

5.3. OMEZENÍ SVOBODY OBYDLÍ Z DŮVODU OCHRANY SOUKROMÍ A RODINNÉHO ŽIVOTA

Vymezit právo na soukromí je vzhledem k jeho rozsahu a významu velmi nesnadné. Tradičním pojetím tohoto práva je právo na soukromí v prostorové dimenzi, o němž již bylo pojednáno výše, které ale zdaleka nepojímá všechny aspekty soukromého života související s právem jedince na sebeurčení a s jeho rozhodováním o způsobu vedení vlastního života.

V ústavním pořádku České republiky je právo na soukromí zakotveno v čl. 10 odst. 2 Listiny, jenž přiznává právo na ochranu před neoprávněnými zásahy do soukromého a rodinného života. Při jeho výkladu je však třeba mít na paměti i ostatní ustanovení Listiny, která obsahují odlišná vyjádření práva na

soukromí,⁴⁴ neboť jejich hlavním společným smyslem je zajistit respekt k soukromí člověka a v jeho rámci mu umožnit individuální rozvoj osobnosti.

Další funkcí práva na soukromí, dle judikatury společně s čl. 2 odst. 3 Listiny, který ochraňuje autonomii konání člověka, je ochrana svobody člověka i v případech, které nejsou chráněny speciálními základními právy.⁴⁵ Právo na soukromí tak slouží jako obecná generální klauzule, poskytující ochranu svobodě v případech jen těžko podřaditelných pod jiná práva.

Kromě Listiny poskytuje ochranu soukromému a rodinnému životu také Evropská úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod (dále také jen „Úmluva“), přijatá Radou Evropy v r. 1950. Úmluva v čl. 8 odst. 1 garantuje každému právo na respektování soukromého a rodinného života, obydlí a korespondence a v odst. 2 negativní formulací omezuje možnosti zásahu státu do těchto práv.⁴⁶ Judikatura Evropského soudu pro lidská práva (dále také jen „ESLP“) dovodila výkladem pojmu „respektování“ i tzv. pozitivní povinnost státu.⁴⁷ Za určitých okolností může tato povinnost zahrnovat přijetí a realizaci opatření sloužících k ochraně práv zaručených Úmluvou.⁴⁸ Tato opatření přitom mohou, s ohledem na konkrétní okolnosti, zahrnovat uložení povinností jak orgánům veřejné moci, tak soukromým subjektům. V případě přijetí pozitivních opatření ESLP vždy porovnává zájem společnosti se zájmem jednotlivce.

Vzhledem k tomu, že naplněním práva na soukromý život je možnost žít si dle svého vlastního uvážení, lze významné zásahy do pokojného vykonávání tohoto práva považovat za jeho porušení. Nežádoucí chování sousedů v podobě pálení nevhodných materiálů, způsobující zdraví škodlivé imise a obtěžující zápachem, spokojený soukromý život zcela jistě narušuje a ze strany státu by mělo být

⁴⁴ Soukromí zajišťují i čl. 12 (ochrana obydlí), čl. 13 (listovní tajemství a tajemství přepravovaných zpráv) nebo čl. 7 (právo na osobní integritu a osobní soukromí) Listiny.

⁴⁵ WAGNEROVÁ, Eliška. In: WAGNEROVÁ, Eliška. *Listina základních práv a svobod: komentář*. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2012, s. 280. ISBN 978-807-3577-506.

⁴⁶ Zásahy jsou možné jen v případě souladu se zákonem a je-li to nezbytné v demokratické společnosti v zájmu národní bezpečnosti, veřejné bezpečnosti, hospodářského blahobytu země, ochrany pořádku a předcházení zločinnosti, ochrany zdraví nebo morálky nebo ochrany práv a svobod jiných.

⁴⁷ Rozsudek ESLP ze dne 13. února 2003, č. 42326/98, Odièvre proti Francii.

⁴⁸ HUBÁLKOVÁ, Eva. *Evropská úmluva o lidských právech a Česká republika: judikatura a řízení před Evropským soudem pro lidská práva : text je sestaven a uspořádan podle stavu k 1.4.2003*. Praha: Linde Praha, 2003, s. 201. ISBN 80-720-1417-X.

přijato pozitivní opatření, zajišťující odstranění toho stavu a případnou možnost jeho předcházení a kontrole. Opatření by nejen mělo být přijato, ale také by měla existovat reálná možnost jeho případného vymáhání.

Zatímco v českém právním prostředí není obvyklé opírat ochranu před rušivými vlivy o právo na soukromý a rodinný život, v judikatuře Evropského soudu pro lidská práva se vyskytuje několikrát.⁴⁹ Ať už ve věci *Lopez Ostra proti Španělsku*⁵⁰, ve kterém ESLP shledal porušení práva na soukromý život vyplývající z toho, že Španělsko nenašlo dostatečně vyrovnanou hranici mezi ekonomickým rozvojem města, způsobujícím znečištění, a právem stěžovatelky užívat práva na soukromý život a nebyt znečištění vystaven, nebo ve věci *Dées proti Maďarsku*⁵¹, v němž byl pan Déés, i přes snahu místních úřadů o nápravu, dlouhodobě vystaven hluku, vibracím a znečištění z těžké dopravy projíždějící jeho ulicí, čímž bylo taktéž porušeno jeho právo na soukromý život dle čl. 8 Úmluvy.

Judikatura Evropského soudu pro lidská práva uznává právo na soukromý a rodinný život jako dostatečný důvod k obraně proti rušivým imisím všeho druhu. Naznačuje tím určitý směr, který by mohl být inspirativní pro řešení problematiky lokálních topenišť v České republice.

6. ZÁVĚR

Nemožnost kontroly stacionárních zdrojů provozovaných fyzickými osobami nepodnikajícími v rodinných domech či rekreačních objektech je dlouhodobým problémem, který se zatím nepodařilo úspěšně vyřešit. Hlavním důvodem, proč zatím nedošlo k odebrání výjimky udělené zákonem o ochraně ovzduší, je kolize dvou ústavně chráněných práv – práva na ochranu obydlí stojícího proti právu na příznivé životní prostředí a s ním spojenými právy na zdraví a na soukromý život.

⁴⁹ Kromě následně zmiňovaných také např. rozsudek ESLP ze dne 25. listopadu 2010, ve věci Mileva a ostatní proti Bulharsku, č. 43449/02 a č. 21475/04.

⁵⁰ Rozsudek ESLP ze dne 9. prosince 1994, č. 16798/90.

⁵¹ Rozsudek ESLP ze dne 9. listopadu 2010, č. 2345/06.

Přestože lze z předložených argumentů vyvodit, že by v daném případě bylo možné a vhodné právo na domovní svobodu omezit a Listina základních práv a svobod takové omezení v nezbytně nutné míře umožňuje, nenašel se dosud dostatečný impulz změnu prosadit. Poslední snahou byl návrh novely zákona o ovzduší, vzešlý z pera zastupitelstva Moravskoslezského kraje, který v létě roku 2013 projednávala Poslanecká sněmovna Parlamentu České Republiky.⁵² K návrhu, který odnímal zmíněnou výjimku, vydala vláda odmítavé stanovisko. Hlavními argumenty byly zjevně nepřiměřený zásah do nedotknutelnosti obydlí a absence akutního ohrožení života nebo zdraví, neboť škodlivé následky nastávají působením značného počtu zdrojů znečišťování, což dle vládního stanoviska zásah do individuálního práva jednotlivce neospravedlňuje. Projednávání návrhu bohužel skončilo s uplynutím volebního období, čímž byla ukončena i možná podnětná diskuze k tématu.

V případě nového návrhu na změnu zákona o ovzduší ve věci kontroly malých stacionárních zdrojů by bylo nutné řádně se vypořádat s praktickými otázkami samotné kontroly. Protože by se v případě prolomení ochrany obydlí jednalo o zásah do základního lidského práva, bylo by třeba velmi precizně upravit průběh a podmínky kontroly v obydlí, aby k omezení domovní svobody došlo jen v nejmenší možné míře a nebylo možné jej zneužít. Další ryze praktickou otázkou by bylo určení osob oprávněných kontrolu provádět. V současné době jsou u velkých stacionárních zdrojů oprávněnými osobami zaměstnanci úřadů s rozšířenou působností nebo České inspekce životního prostředí. Pro případy neplánovaných kontrol a bezprostředních zásahů na místě by možná, z důvodu včasnosti kontroly, bylo vhodné toto oprávnění přenést na úroveň obecních úřadů.

Přestože možnost vstupu do obydlí za účelem kontroly dodržování zákona je v okolních moderních demokratických státech poměrně běžná,⁵³ v České republice práva jednotlivce zatím představují stěžejní a velmi těžko omezitelný koncept a bude zajímavé sledovat budoucí vývoj.

⁵² Návrh novely zákona č. 201/2012, o ochraně ovzduší. Sněmovní tisk č. 1095/0. In: [online]. [cit. 2014-04-14]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=6&CT=1095&CT1=0>.

⁵³ MORÁVEK, Jiří, Veronika TOMÁŠKOVÁ, Michal BERNARD a Ondřej VÍCHA. *Zákon o ochraně ovzduší: komentář*. Vyd. 1. V Praze: C.H. Beck, 2013, s. 224. ISBN 978-807-4004-773.

7. SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

MORÁVEK, Jiří, Veronika TOMÁŠKOVÁ, Michal BERNARD a Ondřej VÍCHA. *Zákon o ochraně ovzduší: komentář*. Vyd. 1. V Praze: C.H. Beck, 2013, 500 s. ISBN 978-807-4004-773.

WAGNEROVÁ, Eliška, Vojtěch ŠIMÍČEK, Tomáš LANGÁŠEK, Ivo POSPÍŠIL a kol. *Listina základních práv a svobod: komentář*. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2012, 931 s. ISBN 978-807-3577-506.

HUBÁLKOVÁ, Eva. *Evropská úmluva o lidských právech a Česká republika: judikatura a řízení před Evropským soudem pro lidská práva : text je sestaven a uspořádan podle stavu k 1.4.2003*. Praha: Linde Praha, 2003, s. 201. ISBN 80-720-1417-X.

PAVLÍČEK, Václav. *Ústavní právo a státověda*. 1. úplné vyd. Praha: Leges, 2011, 1119 s. ISBN 978-808-7212-905

WINTR, Jan. *Principy českého ústavního práva*. 2. vyd., Ve Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk 1. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2013, s. 133. ISBN 978-807-3804-497

DAMOHORSKÝ, Milan a Hana MÜLLEROVÁ. Právo na příznivé životní prostředí v České republice. In: GERLOCH, Aleš a Pavel ŠTURMA. *Ochrana základních práv a svobod v proměnách práva na počátku 21. století: v českém, evropském a mezinárodním kontextu*. Praha: Auditorium, 2011, s. 117. ISBN 9788087284230.

STEJSKAL, Vojtěch. Rozhodování Soudního dvora EU ve věci překračování mezních hodnot koncentrací PM10 ve vnějším ovzduší. *České právo životního prostředí*. 2012, XII, 2/2012, s. 127- 138.

TOMÁŠKOVÁ, Veronika. Nový zákon v oblasti ochrany ovzduší. *České právo životního prostředí*. 2012, XII, 2/2012, s. 17 – 38.

WINTR, Jan. Výklad sociálních práv v českém právu. In: GERLOCH, Aleš a Pavel ŠTURMA. *Ochrana základních práv a svobod v proměnách práva na počátku 21. století: v českém, evropském a mezinárodním kontextu*. Praha: Auditorium, 2011, s. 147. ISBN 9788087284230

GERLOCH, A. Stanovisko k ústavně právním aspektům výkonu práva na příznivé životní prostředí a práva na ochranu zdraví ve vztahu k návrhu zákona o ochraně ovzduší ze dne 14. 10. 2011.

Důvodová zpráva k zákonu č. 201/2012 Sb., o ochraně ovzduší. Sněmovní tisk č. 449/0. In: [online]. [cit. 2014-04-10]. Dostupné např. z: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?o=6&ct=449&ct1=0>

Důvodová zpráva k návrhu novely zákona č. 201/2012 Sb., o ochraně ovzduší. Sněmovní tisk č. 1095/0. In: [online]. [cit. 2014-04-10]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=6&CT=1095&CT1=0>

Evropská úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod, vydaná ve Sbírce zákonů pod č. 209/1992 Sb. Dostupné z: http://www.echr.coe.int/Documents/Convention_CES.pdf

Judikatura

Rozsudek ESLP ze dne 9. prosince 1994, č. 16798/90.

Rozsudek ESLP ze dne 9. listopadu 2010, č. 2345/06.

Rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva ve věci The Sunday Times vs. The United Kingdom (č. 6538/74) [online]. [cit. 2014-04-09]. Dostupné z: <http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/pages/search.aspx?i=001-57584>

Rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva ve věci Odièvre proti Francii (č. 42326/98)

Rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva ve věci Uzun vs. Germany (č. 35623/05) [online]. [cit. 2014-04-09]. Dostupné z: <http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/pages/search.aspx?i=001-100293>

Nález Ústavního soudu ve věci I. ÚS 671/01

Nález Ústavního soudu ve věci Pl. ÚS 34/09

Nález Ústavního soudu ve věci Pl. ÚS 35/06